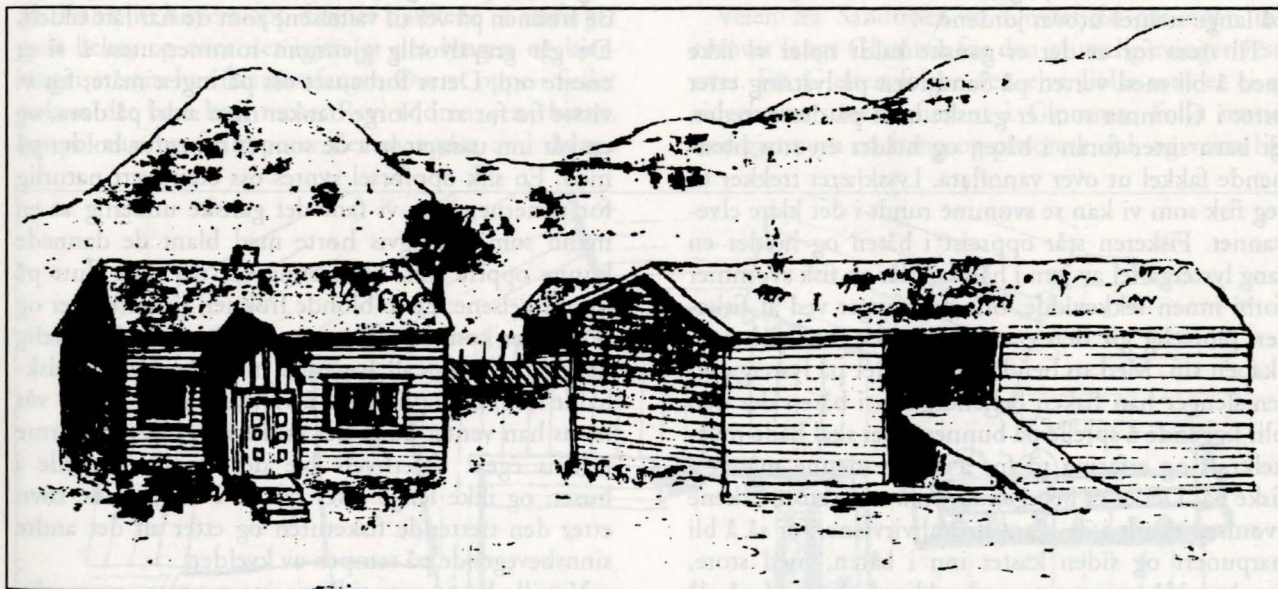

Fransk besøk i Nord-Østerdalen

*Utdrag fra en reisebeskrivelse fra 1875 av franskmannen av Poul Doumerc.
Oversatt av Amund Spangen.*

Skystasjonen Sandtrøen.

Etter at reisefølget hadde vært på Røros, og blant anna hadde vært på besøk hos samene, dro det videre sørover:

"Det er flere veier som fører fra Røros til Kristiania. Vi bestemmer oss for den lengste, og det vil si, i stedet for å dra direkte sørover, ned gjennom Glomdalføret, en dal der storskogen kan bli ganske monoton i lengden, kommer vi til å reise sørover på østsida av av de skandinaviske Alper, krysse Dovrefjell på nytt, og fortsette mot Kristiania ned gjennom den kjente Gudbrandsdalen som ligger midt i hjertet av midt-Norge, og hvor vi finner den mest trafikker-

te av veiene mellom Kristiania og Thronhjøm.

Etter at vi forlater Røros, følger veien Glomma, i et landskap med store sandavleiringer som skriver seg fra istida, og der det av vegetasjon bare er kratt og busker. Men ettersom en fjerner seg fra Røros mister landskapet mye av denne vilde og forlatte karakteren, og ved Osstrand, like ved Os kirke, blir landskapet bebyggt, og rundt gårdene strekker det seg beitemarker omkranset av bjørkeskog. Litt etter litt blir det mer furuskog, og ved Tolga er hele dalbunnen dekket av furu. Vinteren er allerede i anmarsj, og bjørkeskogen danner et bredt høstgult belte oppe i fjellsida

der furuskogen slutter. Vi passerer smeltehytta på Tolga, og etter ennå noen mil kommer vi fram til skysstasjonen Sandtrøen på Tønset. Her blir dalen mye videre, og på begge sider av elva er det gårder og hus som ligger spredt utover det frodige landskapet. Modent korn, som nylig er blitt skåret, er satt til tork på lange staurer utover jordene.

Til tross for at det er ganske kaldt nøler vi ikke med å bli med verten på Sandtrøen på lystring etter ørret i Glomma som er ganske bred på dette stedet. Et barn sitter foran i båten og holder en stor brennende fakkell ut over vannflata. Lysskjæret trekker til seg fisk som vi kan se svømme rundt i det klare elvevannet. Fiskeren står oppreist i båten og holder en lang lystergaffel av jern i hånda. Når en fisk svømmer forbi innen rekkevidde, blir den fanget ved at fiskeren plutselig gir den et dødelig stikk med fiskeredskapen sin. Med to hender om skaftet på lystergaffelen slenger han fisken behendig inn i båten der den blir liggende å sprelle på bunnen. Det skal både muskellkraft og erfaring til for å mestre denne måten å fiske på. Det er et bevegende syn å se de store fiskene svømme rundt i de klare strømhvirvlene, for så å bli harpunert og siden kastet inn i båten, med store, runde, vidåpne øyne, og der blir de liggende å slå den kraftige spolen mot bunnen av farkosten. Laks er det mye av i Norges sjøer og elver, og det fiskes mye, særlig i gytetida. Det spises mye laks, og fisk er meget viktig matemne på disse kanter. Utover det som blir spist i fersk tilstand, blir store partier røkt og eksportert. Røkt laks er svært etterspurt både i Sverige, Danmark og Tyskland. (*Forfatteren blander nok laks og ørret. Red.*)

Skysstasjonen på Tønset er både stor, velstelt og ren, men den har en ulempe, noe den forøvrig har til felles med de fleste hus i Norge: alle rommene ligger etter hverandre, og en er nødt til å gå gjennom det første for å komme til rom nummer to og til de der-

på følgende.

Da vi var i ferd med å krype under dundynene, og påkledningen var som den pleier være under disse omstendigheter, går døra til værelset vårt plutselig opp, og inn kommer det en svær kar innhyllet i en diger kjørepels, og etter ham kommer det to lyshårede frøkner, på vei til værelsene som de har fått tildelt. De går gravalvorlig gjennom rommet uten å si et eneste ord. Dette forbauset oss på ingen måte, for vi visste fra før at i Norge banker man aldri på døra, og en går inn uansett hva de som er innenfor holder på med. En slik oppførsel syntes oss etterhvert naturlig for tjenerne, men vi fant det ganske underlig at en mann som tydeligvis hørte med blant de dannede kunne opptre slik. Men ennå var det ikke slutt på overraskelsene: de to blonde frøkner, tjenestepiker og skysskarer kom og gikk mange ganger før de endelig hadde fått brakt all bagasjen inn. Den svære pelskledde kom endog inn for å varme seg ved ovnen vår mens han ventet på at det skulle bli gjort opp varme i hans egen. Etterhvert ble det imidlertid stille i huset, og ikke lenge etter falt vi i velgjørende søvn etter den trettende fisketuren og etter alt det andre sinnsbevegende på tampen av kvelden.

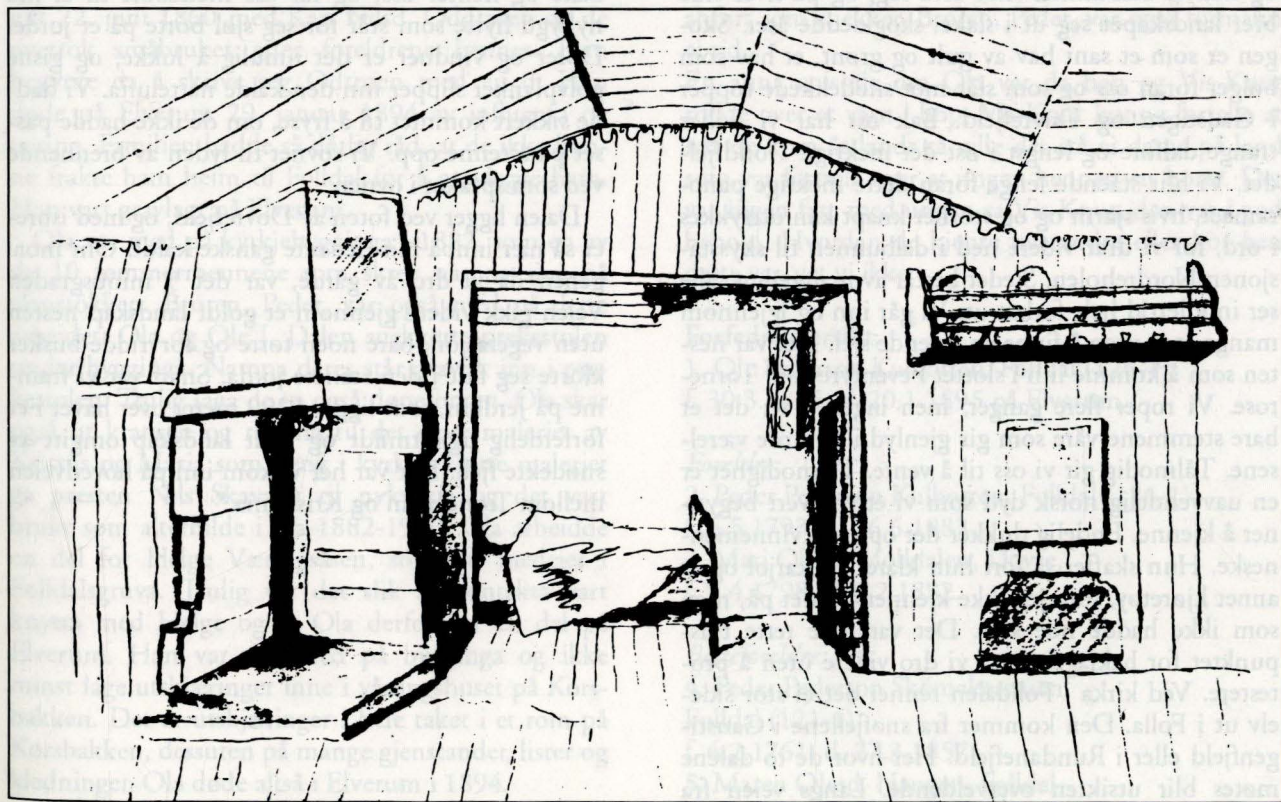
Vi ville bryte opp tidlig neste morgen, men selvsagt var ingenting klart, og vi måtte vente godt over en time før hestene sto forspent. De måtte hentes i et fjerntliggende beite, for det er nemlig vanlig i Norge at hestene slippes ut om sommeren, og at de aldri blir tatt inn på stallen. Vi må tilføye at dette livet i friluft gjør dyrene uendelig godt; de har mye bedre av dette enn å stå inne i stinkende, lave og usunne stallrom der verken lys eller luft slipper inn. Stallene er utmerkede om vinteren, men om sommeren er de ihvertfall redselsfulle.

Mens vi ventet brukte vi den påtvungne frihet til å se oss om i Tønset. Trehusene her ligner litt på huse-
ne bygd på peler som vi hadde sett i Thelemarken

der mange fortsatt var utstyrt med gamle utskårne dører. I Tønsetbygda, som er omgitt av høye fjell, bor det mange mennesker. I sør rager Tronsfjeld opp lik en stor sukkerklump. Nederst i fjellsidene vokser det furuskog, og lenger opp blander bjørkeskogen sitt gule bladverk med nåleskogens mørke grønnfarge. Ennå litt høyere opp danner bjørkene et ensfarget gult belte, og over der igjen er det lyngen og kjer-ringriset som har fått høstfarger. Øverst oppe i fjellet vokser det bare hvit mose. Rev, vildren, jerv, bjørn, gaupe, tiur og fjelltype er det mengder av i dalene

der sideelvene renner ned i Glomma, og for jegeren er dette eventyrlige områder. I de uendelige østerdalskogene er det også en stor elgbestand. Elgen er det største av hjortedyrene, og tidligere var den vanlig i hele midt-Norge, men nå er den lokalisert til disse skogstraktene hvor den stort sett får være i fred.

Veien fra Sandtrøen til Dovrefjeld går noen mil sørover langs Glomma før den plutselig svinger vestover. Fra Gjelten følger den elva Folla som er ei av sideelvene som renner ut i Glomma. Folla renner ned gjennom en trang og pittoresk dal, og veien lig-

Interiør på skysstasjonen Nordreholen. (Holen nordre, Grimsbu).

ger noen ganger på terrasser i de bratte sandskråningene, andre ganger svinger den rundt bratte og golde fjellpartier, nakne som murvegger. Folla følger terrenget, noen ganger fosser den gjennom trange gjel, noen ganger danner den foss og stryk, atter igjen flyter den stille, majestetisk og glitrende mellom bratte, skifergrå bredder. Veien snor seg fram i det vanskelige terrenget, opp gjennom dalsida som spraker i høstfarger, og der skogbunnen er dekket av kvitt lav. Oppe på toppen, etter at oppstigningen er unngjort, har vi praktfull utsikt over Folldalen foran oss, og nede i dalbunnen snor elva seg, og på hver side brer landskapet seg ut i slake, skogkledde åser. Skogen er som et sant hav av gult og grønt, et hav som bølger foran oss og som slår mot snødekkede topper i Gaustigen og Dovrefjeld. Bak oss har vi Follas trange dalføre og lengst i øst det mektige Trondsfjeldet. Vi blir stående lenge foran dette mektige panoramaet, hvis sjarm og storhet knapt kan uttrykkes i ord, før vi drar videre ned i dalbunnen til skysstasjonen Nordreholen. Stedet består av mange hus; alle ser imidlertid helt forlatt ut. Vi går inn og igjennom mange rom uten å finne en levende sjel. Det var nesten som å komme inn i slottet i eventyret om Tornerose. Vi roper flere ganger, men ingen å se; det er bare stemmene våre som gir gjenlyd i de store værelsene. Tålmodig gir vi oss til å vente. Tålmodighet er en uavvendelig norsk dyd som vi etter hvert begynner å kjenne. Endelig dukker det opp et kvinnemenneske. Hun skaffer så fort hun klarer en karjol og et annet kjøretøy, som jeg ikke kjenner navnet på, men som ikke hadde noe sete. Det var ikke rette tidspunktet for beklagelser, så vi dro videre uten å protestere. Ved kirka i Folldalen renner det ei stor sideelv ut i Folla. Den kommer fra snøfjellene i Gaustigenfjeld eller i Rundanefjeld. Her hvor de to dalene møtes blir utsikten overveldende. Langs veien fra skysstasjonen på Krokhaug til skysstasjonen på Dov-

re vokser det bare buskas og lyng i de skrinne sandbakkene. Vi kommer fram til Dalen ut på natta, og alle har gått til ro, men noen kraftige dunk i døra vekker vertskapet. Vi blir vist inn i det eneste rommet i huset, og de fyrer opp på peisen slik at vi kan få igjen varmen mens vi venter på at de gjør i stand husrom for oss. I lysskjæret fra peisen kan vi se oss rundt i rommet, gamle møbler, malt tak, ei stor seng der det ligger to barn som vi vekket og som prater fnisende sammen under saueskinnsfellen. Vertskapet, som hadde gått ut med ei lykt i hånda, kommer tilbake og henter oss, og tar oss med bort til ei lita nybygd hytte som står for seg sjøl borte på et jorde. Dører og vinduer er det umulig å lukke, og gisne golvplanker slipper inn den kalde nattelufta. Vi hadde sikkert kommet til å fryse, om de ikke hadde passet på å tenne opp. Vi sovnet til lyden av brennende ved som spraket i ovnen.

Dalen ligger ved foten av Dovrefjeld, og med isbreer så nær innpå blir det ofte ganske kaldt. Om morgenen da vi dro av gårde, var det 5 minusgrader. Veien gikk videre gjennom et goldt landskap nesten uten vegetasjon, bare noen tørre og forvridde busker klorte seg fast i den stenete jorda. Snart var vi framme på Jerdkin, som ligger 1200 meter over havet i et forferdelig ugjestmildt og vildt landskap omgitt av snødekte fjell. Det var her vi kom inn på hovedveien mellom Trondhjem og Kristiania."